

درباره یارانه انرژی در ایران ۳. تصویر مصرف گاز طبیعی در بخش خانگی

معاونت پژوهش‌های زیربنایی و امور تولیدی
دفتر: مطالعات انرژی، صنعت و معدن

کد موضوعی: ۳۱۰
شماره مسلسل: ۱۶۶۵۴
مهرماه ۱۳۹۸

فهرست مطالب

۱	خلاصه مدیریتی.....
۲	مقدمه.....
۲	۱. وضعیت مصرف گاز طبیعی در بخش‌های اقتصاد ایران.....
۳	۲. وضعیت مصرف گاز طبیعی در بخش خانگی.....
۵	۳. برآورد یارانه گاز طبیعی در بخش خانگی.....
۵	۴. برآورد سهم هر حامل از کل یارانه انرژی.....
۶	۵. وضعیت مشترکین گاز خانگی در اقلیم‌های مختلف.....
۶	۶. تعرفه گاز خانگی.....
۸	۷. وضعیت مصرف گاز طبیعی براساس الگو.....
۱۰	جمع‌بندی.....
۱۱	منابع و مآخذ.....

درباره یارانه انرژی در ایران ۳. تصویر مصرف گاز طبیعی در بخش خانگی

خلاصه مدیریتی

هدف این گزارش ارائه تصویری روشن از وضعیت مصرف گاز طبیعی با تأکید بر بخش خانگی است. بدین منظور مصرف گاز کشور در هریک از بخش‌های اقتصادی و میزان بهره‌مندی از آن، وضعیت مشترکین خانگی، تعرفه گاز، قیمت فروش گاز در ماه‌های سرد و گرم، درآمد حاصل از فروش گاز، سهم کم‌مصرف‌ها و پرمصرف‌ها از اهدافی هستند که در این گزارش دنبال می‌شود.

یافته‌های این مطالعه نشان می‌دهد:

- مصرف گاز در بخش خانگی در ماه‌های سرد و گرم در سال ۱۳۹۷ به ترتیب در حدود ۳۸/۷ و ۱۲/۴ میلیارد مترمکعب و کل مصرف گاز در بخش خانگی در سال مذکور حدود ۵۱/۲ میلیارد مترمکعب بوده است.
- یارانه گاز طبیعی در بخش خانگی معادل ۴/۹۶ میلیارد دلار (یا ۵۴/۶ هزار میلیارد تومان) با نرخ تسعیر دلار معادل ۱۱۰۰۰ تومان برآورد شده است.
- سهم بخش خانگی از کل مصرف گاز کشور (به‌غیر از صادرات) در دهه اخیر کاهش یافته است، هر چند میزان مصرف مطلق در این بخش روند رو به رشدی داشته است.
- به‌طور کلی، در حدود ۵۱ درصد از مصرف گاز در گروه «کم‌مصرف»، ۳۶ درصد در گروه «مصرف متوسط» و ۱۳ درصد در گروه «پرمصرف» قرار دارند.
- کل درآمد حاصل از فروش گاز طبیعی در سال ۱۳۹۷ در بخش خانگی، با فرض متوسط قیمت گاز طبیعی ۱۴۳/۶ تومان به ازای هر مترمکعب حدود ۷۳۵۷/۰۸ میلیارد تومان برآورد شده است.
- متوسط قیمت فروش گاز خانگی در ماه‌های گرم در سال ۱۳۹۷ برابر با ۱۹۳/۵ تومان و در ماه‌های سرد ۱۲۷/۵ تومان به ازای هر مترمکعب بوده و متوسط فروش گاز در بخش خانگی کشور در طول سال، ۱۴۳/۶ تومان به ازای هر مترمکعب برآورد شده است.
- یکی از علل کمتر بودن قیمت فروش گاز در ماه‌های سرد به‌خاطر نوع تعرفه‌گذاری است به‌طوری‌که نرخ تعرفه گاز در تابستان بیشتر و در زمستان کمتر است.

مقدمه

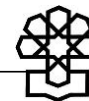
کشور ایران دارای ذخایر اثبات شده گازی در حدود ۳۳ تریلیون مترمکعب بوده و از این حیث رتبه اول را در دنیا دارد (ترازنامه هیدروکربوری سال ۱۳۹۵). براساس آمار منتشر شده از شرکت ملی گاز ایران، میزان گاز برداشت شده تا پایان سال ۱۳۹۵، ۲۹۶۱/۲۹ میلیارد مترمکعب، کل واردات و صادرات گاز به ترتیب ۱۰۸/۲۴ و ۱۷۶/۷۲ میلیارد مترمکعب بوده است. همچنین میزان برداشت گاز روزانه به طور متوسط (در آبان ماه ۱۳۹۶) حدود ۵۰۷ میلیون مترمکعب از ۲۱ فاز پارس جنوبی و کل برداشت روزانه ۷۰۴/۹۸ میلیون مترمکعب بوده است.

در ایران، با وجود اختلاف دمای زیاد در طول شبانه روز در اقلیم‌های مختلف و دماهای پایین در برخی استان‌ها و به تبع آن افزایش مصرف گاز طی ماه‌های سرد سال، تأمین گاز در فصل سرما یکی از چالش‌های پیش روی کشور است.

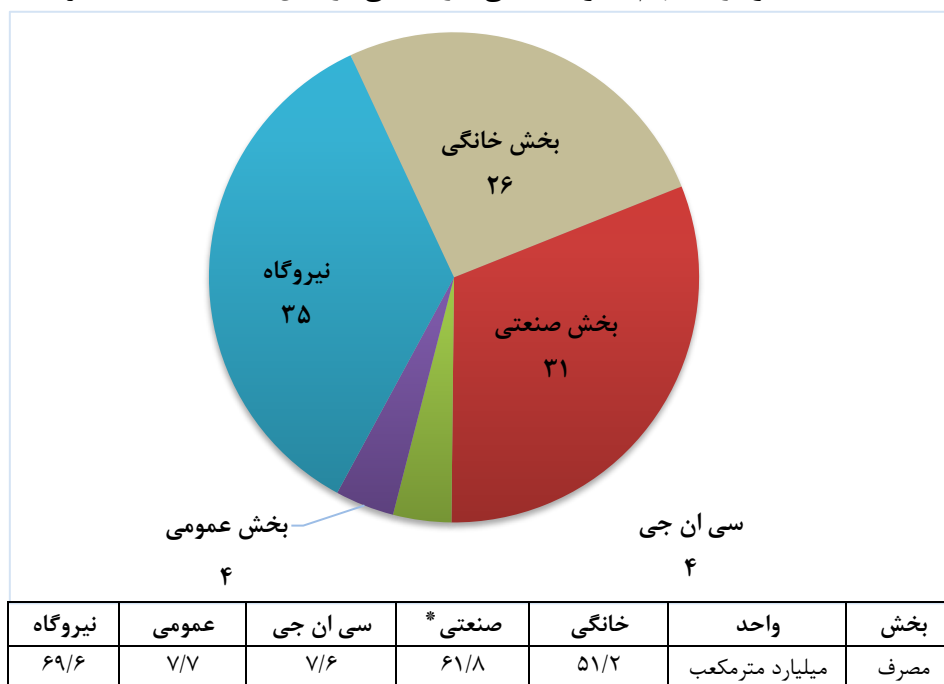
هدف این گزارش ارائه تصویر روشن از وضعیت گاز طبیعی با تأکید بر بخش خانگی است. در بخش اول این گزارش وضعیت مصرف گاز در بخش‌های اقتصاد ایران ارائه شده است. بخش دوم به مصرف گاز طبیعی در بخش خانگی و در بخش سوم به یارانه گاز پرداخته شده است. در بخش چهارم وضعیت مشترکین گاز خانگی و در ادامه در بخش پنجم، تعرفه گاز خانگی تشریح شده است. بخش ششم نیز وضعیت مصرف گاز طبیعی به تفکیک افراد «پرمصرف»، افراد با «مصرف متوسط» و «کم‌مصرف»ها بررسی شده است. در نهایت جمع‌بندی گزارش با هدف ارائه تصویری شفاف از مصرف گاز طبیعی در بخش خانگی ارائه شده است.

۱. وضعیت مصرف گاز طبیعی در بخش‌های اقتصاد ایران

مصرف گاز طبیعی در سال ۱۳۹۷ حدود ۱۹۷/۹ میلیارد مترمکعب بوده که نیروگاه‌ها ۳۵ درصد، بخش صنعت ۳۱ درصد و بخش خانگی ۲۶ درصد آن را به خود اختصاص داده‌اند. نمودار ۱ ترکیب مصرف داخلی گاز طبیعی را در سال ۱۳۹۷ نشان می‌دهد.

نمودار ۱. سهم مصرف داخلی گاز طبیعی در سال ۱۳۹۷ (درصد)

مأخذ: معاونت برنامه‌ریزی وزارت نفت، گزارش مصرف حامل‌های انرژی در بخش‌های مختلف اقتصادی. * در گاز مصرفی بخش صنعت، خوراک پتروشیمی نیز لحاظ شده است.

علاوه بر این، در سال ۱۳۹۷ سهم گاز طبیعی از کل مصرف حامل‌های انرژی در بخش خانگی، حمل‌ونقل، صنعت و کشاورزی به ترتیب ۷۸، ۱۴، ۷۶ و ۲۳ درصد بوده است. بنابراین عمده مصرف حامل‌های انرژی در دو بخش خانگی و صنعت مربوط به گاز طبیعی اختصاص دارد.

۲. وضعیت مصرف گاز طبیعی در بخش خانگی

میزان مصرف گاز در بخش خانگی طی سال‌های ۱۳۸۷ تا ۱۳۹۷ مطابق جدول ۱ است. نمودار ۲ روند سهم مصرف گاز در بخش خانگی را طی دوره ۱۳۸۷ تا ۱۳۹۷ نشان می‌دهد.

جدول ۱. میزان مصرف گاز طبیعی بخش خانگی طی سال‌های ۱۳۸۷ تا ۱۳۹۷ (میلیون مترمکعب)

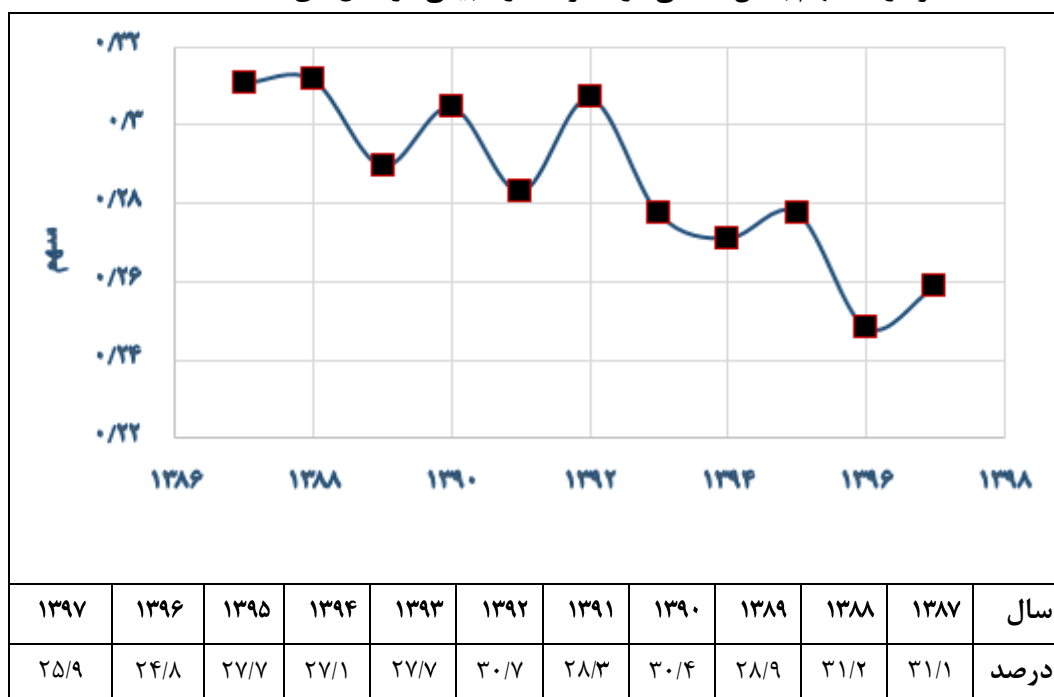
بخش	۱۳۸۷	۱۳۸۸	۱۳۸۹	۱۳۹۰	۱۳۹۱	۱۳۹۲	۱۳۹۳	۱۳۹۴	۱۳۹۵	۱۳۹۶	۱۳۹۷
خانگی	۳۸۶۲۹	۴۰۶۶۰	۴۰۸۶۸	۴۴۰۵۴	۴۰۲۹۶	۴۴۶۹۰	۴۵۳۶۱	۴۶۵۷۴	۵۰۳۳۹	۴۷۱۸۵	۵۱۲۴۴
کل کشور	۱۲۴۲۵۷	۱۳۰۴۳۴	۱۴۱۰۹۱	۱۴۴۵۱۷	۱۴۲۳۶۷	۱۴۵۵۳۸	۱۶۳۵۵۸	۱۷۱۷۶۷	۱۸۱۳۰۰	۱۹۰۰۹۴	۱۹۷۸۹۲

مأخذ: شرکت ملی گاز ایران، مدیریت برنامه‌ریزی امور سیستم‌های اطلاعات مدیریت، گزارش‌های ماهیانه. معاونت برنامه‌ریزی وزارت نفت، گزارش مصرف حامل‌های انرژی در بخش‌های مختلف اقتصادی.

همان‌طور که آمار جدول ۱ نشان می‌دهد، متوسط رشد مصرف گاز در بخش خانگی طی سال‌های ۱۳۸۷ تا ۱۳۹۷ برابر با ۲/۹ درصد و متوسط رشد کل مصرف گاز طبیعی در کشور طی سال‌های مذکور در حدود ۴/۷ درصد بوده است.

اگرچه میزان مصرف گاز در بخش خانگی رشد داشته، اما طبق نمودار ۲، سهم بخش خانگی از مصرف گاز طبیعی، روند کاهشی داشته است.

نمودار ۲. سهم بخش خانگی در مصرف گاز طبیعی در سال‌های ۱۳۸۷ تا ۱۳۹۷

مأخذ: شرکت ملی گاز ایران.

به دلیل افزایش تقاضای گاز طبیعی در زمستان‌های سال‌های گذشته، دولت در مرحله نخست ناگزیر به قطع گاز مصرفی نیروگاه‌ها و جایگزین آن با سوخت مایع بود، در مرحله بعد گاز بخش صنعتی قطع می‌شد تا از قطع احتمالی گاز بخش خانگی جلوگیری شود. با افزایش ظرفیت تولید گاز و اختصاص گاز کافی به بخش‌های مختلف اقتصادی، سهم بخش خانگی روند کاهشی پیدا کرد، اما مقدار مطلق آن با گسترش شبکه انتقال گازرسانی و عرضه به تعداد بیشتر مشترکین، افزایش یافته است.

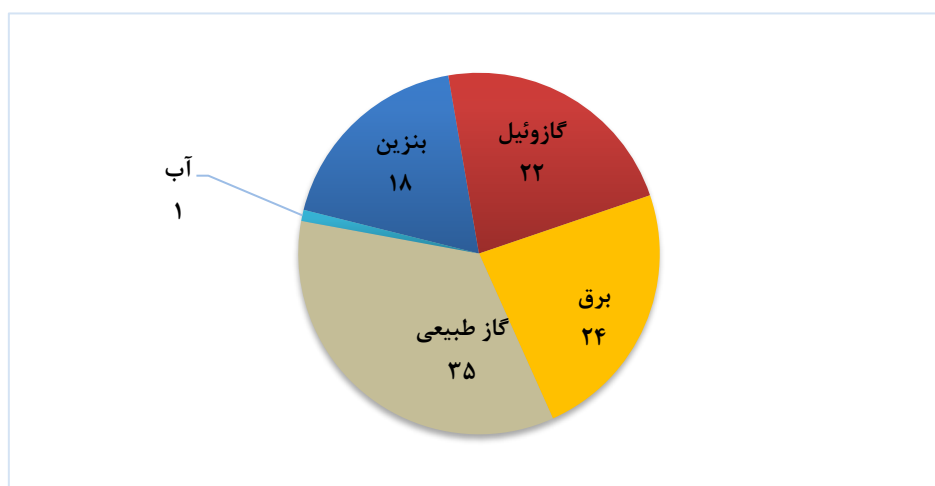
۳. برآورد یارانه گاز طبیعی در بخش خانگی

برای ارزیابی یارانه پنهان می‌بایست هزینه فرصت حامل‌های انرژی را با فرض آنکه به جای مصرف داخل، تماماً صادر شود، محاسبه کرد. با احتساب مصرف گاز بخش خانگی معادل ۵۱/۲۴۴ میلیارد مترمکعب در سال، میانگین قیمت‌های منطقه‌ای و هاب منا معادل ۱۱ سنت، نرخ تسعیر دلار ۱۱ هزار تومانی و متوسط قیمت فروش داخل ۱۴۳/۶ تومان به ازای هر مترمکعب، یارانه گاز خانگی ۵۴/۶ هزار میلیارد تومان (معادل ۴/۹۶ میلیارد دلار) خواهد شد. شایان ذکر است که اگر قرار بر این بود که گاز مصرفی کل کشور (معادل ۱۹۷/۹ میلیارد مترمکعب) در سال تماماً از طریق واردات تأمین شود، باید سالیانه ۲۳۹/۴ هزار میلیارد تومان (معادل ۲۱/۷۷ میلیارد دلار) صرف واردات گاز می‌شد.

۴. برآورد سهم هر حامل از کل یارانه انرژی

با توجه به نمودار ۳ در سال ۱۳۹۷ برآورد سهم گاز طبیعی از کل یارانه حامل‌های انرژی، در حدود ۳۵ درصد بوده است. سهم سایر حامل‌های انرژی از مجموع یارانه پنهان انرژی در کشور به برق، گازوئیل و بنزین به ترتیب با سهم ۲۴، ۲۲ و ۱۸ درصد تعلق دارد و این سهم‌ها حاوی نکات سیاستی مهمی در اتخاذ سیاست‌های اصلاح و شفاف‌سازی قیمت حامل‌های انرژی در اقتصاد ایران است.

نمودار ۳. برآورد سهم هر حامل از کل یارانه انرژی در سال ۱۳۹۷ (درصد)

مأخذ: همان.

۵. وضعیت مشترکین گاز خانگی در اقلیم‌های مختلف

در جدول ۲ تعداد مشترکین خانگی در اقلیم‌های پنج‌گانه آمده است. مطابق جدول، از مجموع ۲۳/۶ میلیون مشترک خانگی، بالغ بر ۲۰ میلیون مشترک در شهرها و حدود ۳/۵ میلیون مشترک در روستاها قرار دارند. با توجه به گستره آب و هوایی در کشور، در بخش گاز خانگی پنج اقلیم در نظر گرفته شده است که اقلیم شماره ۱ مربوط به سردترین استان‌ها با بیشترین میزان مصرف گاز و اقلیم شماره ۵ مربوط به گرم‌ترین استان‌ها با کمترین میزان مصرف گاز است. براساس این تقسیم‌بندی، بیشترین و کمترین تعداد مشترکین بخش خانگی به ترتیب در اقلیم شماره ۳ با سهم ۵۲ درصد و مجموع ۱۲/۲ میلیون واحد خانگی و اقلیم شماره ۴ با سهم ۳ درصد و مجموع ۶۸۸ هزار واحد خانگی قرار دارند.

جدول ۲. اطلاعات مربوط به تعداد مشترکین اقلیم‌های پنج‌گانه در بخش خانگی

نوع اقلیم	تعداد واحد خانگی در اقلیم‌های مختلف		
	شهری	روستایی	جمع
اقلیم ۱	۲,۵۹۷,۶۷۹	۷۳۵,۴۶۵	۳,۳۳۳,۱۴۴
اقلیم ۲	۵,۵۱۹,۳۶۱	۱,۰۹۴,۵۳۵	۶,۶۱۳,۸۹۶
اقلیم ۳	۱۰,۷۴۴,۷۵۹	۱,۴۷۵,۸۷۸	۱۲,۲۲۰,۶۳۷
اقلیم ۴	۵۵۸,۷۷۸	۱۲۹,۴۳۳	۶۸۸,۲۱۱
اقلیم ۵	۷۶۳,۳۷۵	۶۸,۴۶۲	۸۳۱,۸۳۷
جمع	۲۰,۱۸۳,۹۵۲	۳,۵۰۳,۷۷۳	۲۳,۶۸۷,۷۲۵

۶. تعرفه گاز خانگی

در کلیه اقلیم‌ها، بهای گاز خانگی به ۱۲ پله تقسیم شده است که در آن پله ۱ کمترین و پله ۱۲ بیشترین میزان مصرف گاز را نشان می‌دهد و با افزایش شماره پله، هزینه مصرف گاز نیز به صورت پلکانی افزایش می‌یابد. در ماه‌های گرم بهای گاز مصرفی مشترکین خانگی کل کشور براساس تعرفه یکسان محاسبه و دریافت می‌شود و دامنه مصرف مربوط به هر پله نیز در کل کشور یکسان است. این درحالی است که در ماه‌های سرد سال، قیمت گاز در یک پله مشخص براساس نوع اقلیم، با یکدیگر متفاوت است و با افزایش شماره پله به صورت پلکانی افزایش می‌یابد. ضمن اینکه دامنه مصرفی نیز در شماره پله یکسان، متفاوت است. شایان ذکر است که ماه‌های گرم سال از اواسط فروردین‌ماه تا پایان مهرماه و ماه‌های سرد سال از اول آبان‌ماه تا ۱۵ فروردین‌ماه تعریف شده است.

جدول ۳ تعرفه گاز خانگی پله‌های مختلف در ماه‌های سرد سال را نشان می‌دهد. همانطور که ملاحظه می‌شود، گستره گاز مصرفی در پله اول اقلیم ۵، یک چهارم پله اول اقلیم ۱ است. بدین صورت که پله اول اقلیم ۱ تا سقف ۳۰۰ مترمکعب در ماه و پله اول اقلیم ۵ تا سقف ۷۵ مترمکعب در ماه طبقه‌بندی شده است.

پس از پله اول به‌ازای افزایش هر ۱۰۰ مترمکعب در مصرف ماهیانه گاز در کلیه اقلیم‌ها، شماره پله‌ها نیز یک واحد افزایش می‌یابد تا آنجا که مصرف بیش از ۱۳۰۰ مترمکعب در ماه در اقلیم ۱ در پله ۱۲، و در اقلیم ۵ مصارف مازاد بر ۱۰۵۰ مترمکعب در ماه در پله ۱۲ قرار می‌گیرد. شایان ذکر است نرخ تعرفه گاز طبیعی در پله یکسان در تمامی اقلیم‌ها برابر بوده و آنچه که متفاوت است سقف مصرف در شماره پله یکسان است.

جدول ۳. تعرفه و پله‌های مصرف گاز خانگی در ماه‌های سرد سال به تفکیک پنج اقلیم

دامنه مصرف	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰	۱۱	۱۲
اقلیم ۱	تا ۳۰۰	۳۰۰-۴۰۰	۴۰۰-۵۰۰	۵۰۰-۶۰۰	۶۰۰-۷۰۰	۷۰۰-۸۰۰	۸۰۰-۹۰۰	۹۰۰-۱۰۰۰	۱۰۰۰-۱۱۰۰	۱۱۰۰-۱۲۰۰	۱۲۰۰-۱۳۰۰	مازاد بر ۱۳۰۰
اقلیم ۲	تا ۲۵۰	۲۵۰-۳۵۰	۳۵۰-۴۵۰	۴۵۰-۵۵۰	۵۵۰-۶۵۰	۶۵۰-۷۵۰	۷۵۰-۸۵۰	۸۵۰-۹۵۰	۹۵۰-۱۰۵۰	۱۰۵۰-۱۱۵۰	۱۱۵۰-۱۲۵۰	مازاد بر ۱۲۵۰
اقلیم ۳	تا ۲۰۰	۲۰۰-۳۰۰	۳۰۰-۴۰۰	۴۰۰-۵۰۰	۵۰۰-۶۰۰	۶۰۰-۷۰۰	۷۰۰-۸۰۰	۸۰۰-۹۰۰	۹۰۰-۱۰۰۰	۱۰۰۰-۱۱۰۰	۱۱۰۰-۱۲۰۰	مازاد بر ۱۲۰۰
اقلیم ۴	تا ۱۵۰	۱۵۰-۲۵۰	۲۵۰-۳۵۰	۳۵۰-۴۵۰	۴۵۰-۵۵۰	۵۵۰-۶۵۰	۶۵۰-۷۵۰	۷۵۰-۸۵۰	۸۵۰-۹۵۰	۹۵۰-۱۰۵۰	۱۰۵۰-۱۱۵۰	مازاد بر ۱۱۵۰
اقلیم ۵	تا ۷۵	۷۵-۱۵۰	۱۵۰-۲۵۰	۲۵۰-۳۵۰	۳۵۰-۴۵۰	۴۵۰-۵۵۰	۵۵۰-۶۵۰	۶۵۰-۷۵۰	۷۵۰-۸۵۰	۸۵۰-۹۵۰	۹۵۰-۱۰۵۰	مازاد بر ۱۰۵۰
تعرفه به ازای هر مترمکعب (ریال)	۳۰۰	۵۰۰	۷۰۰	۹۰۰	۱۱۰۰	۱۶۰۰	۱۹۰۰	۲۲۰۰	۲۵۰۰	۲۸۰۰	۳۲۰۰	۳۵۰۰
	۴۴۰	۶۴۰	۸۴۰	۱۰۴۰	۱۲۴۰	۱۷۴۰	۲۰۴۰	۲۳۴۰	۲۶۴۰	۲۹۴۰	۳۳۴۰	۳۶۴۰
	۳۶۰	۶۰۰	۸۴۰	۱۰۸۰	۱۳۲۰	۱۹۲۰	۲۲۸۰	۲۶۴۰	۳۰۰۰	۳۳۶۰	۳۸۴۰	۴۲۰۰
	۴۱۴	۶۹۰	۹۶۶	۱۲۴۲	۱۵۱۸	۲۲۰۸	۲۶۲۲	۳۰۳۶	۳۴۵۰	۳۸۶۴	۴۴۱۶	۴۸۳۰
از ۱۳۸۹/۹/۲۸ تا پایان سال ۱۳۹۲												
از ابتدای سال ۱۳۹۳ تا ۱۳۹۳/۱۲/۱۱												
از ۱۳۹۳/۱۲/۱۱ تا ۱۳۹۴/۳/۶												
از ۱۳۹۴/۳/۶ تاکنون												

مأخذ: شرکت ملی گاز ایران.

نرخ گاز در پله اول به ازای هر مترمکعب ۴۱۴ ریال بوده و این نرخ در پله ۱۲ به ازای هر مترمکعب مصرف به ۴۸۳۰ ریال می‌رسد. بنابراین قیمت هر مترمکعب گاز در پله ۱۲، ۱۱/۷ برابر قیمت گاز طبیعی در پله اول است. به‌نظر می‌رسد دلیل اینکه تعرفه گاز خانگی به ازای هر مترمکعب در تابستان به مراتب گران‌تر از زمستان است، توزیع هزینه پرداختی مشترکین در طول سال تغییر زیادی نکند؛ به‌عبارت دیگر هزینه پرداختی در زمستان خیلی افزایش نیابد.

همان‌طور که در جدول ۴ نشان داده شده است، برخلاف ماه‌های سرد، در ماه‌های گرم، دامنه مصرف و قیمت هر مترمکعب گاز در شماره پله یکسان، در کلیه اقلیم‌ها یکسان است.

جدول ۴. تعرفه گاز خانگی پله‌های مختلف در ماه‌های گرم سال

دामنه مصرف	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰	۱۱	۱۲	
دामنه (مترمکعب)	تا ۴۵	۴۶-۹۵	۱۴۵	۱۹۵	۲۴۵	۲۹۵	۳۴۵	۳۹۵	۴۴۵	۴۹۵	۵۴۵	مازاد بر ۵۴۵	
تعرفه به ازای هر مترمکعب (ریال)	از ۱۳۸۹/۹/۲۸ تا پایان سال ۱۳۹۲	۷۰۰	۹۰۰	۱۲۰۰	۱۶۰۰	۲۰۰۰	۲۲۰۰	۲۵۰۰	۲۸۰۰	۳۰۰۰	۳۲۰۰	۳۴۰۰	۳۵۰۰
	از ابتدای سال ۱۳۹۳ تا ۱۳۹۴/۳/۶	۹۴۰	۱۱۴۰	۱۴۴۰	۱۸۴۰	۲۲۴۰	۲۴۴۰	۲۷۴۰	۳۰۴۰	۳۲۴۰	۳۴۴۰	۳۶۴۰	۳۷۴۰
	از ۱۳۹۴/۳/۶ تا ۱۳۹۵/۷/۳	۱۰۸۱	۱۳۱۱	۱۶۵۶	۲۱۱۶	۲۵۷۶	۲۸۰۶	۳۱۵۱	۳۴۹۶	۳۷۲۶	۳۹۵۶	۴۱۸۶	۴۳۰۱
	از ۱۳۹۵/۷/۳ تا پایان سال ۱۳۹۵	۱۵۰۰	۱۵۰۰	۱۵۰۰	۱۵۰۰	۱۵۰۰	۱۵۰۰	۱۵۰۰	۱۵۰۰	۱۵۰۰	۱۵۰۰	۱۵۰۰	۱۵۰۰
	از ابتدای سال ۱۳۹۶	۱۰۸۱	۱۳۱۱	۱۶۵۶	۲۱۱۶	۲۵۷۶	۲۸۰۶	۳۱۵۱	۳۴۹۶	۳۷۲۶	۳۹۵۶	۴۱۸۶	۴۳۰۱

مأخذ: همان.

شایان ذکر است براساس معیارهای شرکت ملی گاز، پله‌های ۱ تا ۳ در طبقه «کم‌مصرف»، پله‌های ۴ تا ۶ در طبقه «مصرف متوسط» و پله‌های ۷ به بالا در گروه «پرمصرف» قرار می‌گیرند. بنابراین برخلاف بخش برق که برای اقلیم‌های مختلف عدد مشخصی به‌عنوان الگو مصرف برق وجود دارد، در بخش گاز الگو به‌صورت کاملاً واضح مشهود نیست.

۷. وضعیت مصرف گاز طبیعی براساس الگو

میزان مصرف گاز در سه طبقه «کم‌مصرف»، «مصرف متوسط» و «پرمصرف» و قیمت فروش گاز در ماه‌های گرم و سرد و قیمت متوسط در سال ۱۳۹۷ در جدول ۵ نشان داده شده است. لازم به ذکر است اختلافات اندک میان حاصلجمع مصارف با کل مصرف ناشی از خطای گرد کردن اعداد است.

جدول ۵. میزان مصرف گاز در سه طبقه «کم مصرف»، «مصرف متوسط» و «پرمصرف»

و قیمت فروش گاز در ماه‌های گرم و سرد و قیمت متوسط در سال ۱۳۹۷

ماه‌های گرم	مصرف پله ۱ تا ۳	مصرف پله ۴ تا ۶	مصرف بالای پله ۷
مصرف (میلیارد مترمکعب)	۷/۲۶	۳/۱۷	۲/۰۱
سهم از کل	۵۸/۳	۲۵/۵	۱۶/۲
کل مصرف ماه‌های گرم (میلیارد متر مکعب)	۱۲/۴		
ماه‌های سرد	مصرف پله ۱ تا ۳	مصرف پله ۴ تا ۶	مصرف بالای پله ۷
مصرف (میلیون مترمکعب)	۱۸/۹۱	۱۵/۳۱	۴/۴۹
درصد سهم از کل	۴۸/۸	۳۹/۵	۱۱/۶
کل مصرف ماه‌های سرد (میلیارد مترمکعب)	۳۸/۷		
کل سال			
کل مصرف گاز در بخش خانگی (میلیارد مترمکعب)	۵۱/۲		
درآمد در ماه‌های گرم (میلیارد ریال)	۲۴۱۲۳/۵		
درآمد در ماه‌های سرد (میلیارد ریال)	۴۹۴۴۷/۳		
کل درآمد فروش گاز (میلیارد ریال)	۷۳۵۷۰/۸		
متوسط قیمت فروش گاز در ماه‌های گرم (ریال هر مترمکعب)	۱۹۳۵		
متوسط قیمت فروش گاز در ماه‌های سرد (ریال هر مترمکعب)	۱۲۷۵		
متوسط قیمت فروش گاز (ریال)	۱۴۳۶		

از جدول فوق موارد زیر منتج می‌شود:

- در حدود ۵۸/۳ درصد از مصرف گاز طبیعی در ماه‌های گرم سال در گروه «کم مصرف»، در حدود ۲۵/۵ درصد از مصرف در گروه با «مصرف متوسط» و حدود ۱۶/۲ درصد نیز در گروه «پرمصرف» قرار دارند.
- در ماه‌های سرد سال ۴۸/۸ درصد در گروه «کم مصرف»، در حدود ۳۹/۵ درصد از مصرف در گروه با «مصرف متوسط» و ۱۱/۶ درصد نیز در گروه «پرمصرف» قرار دارند.
- به‌طور کل، ۵۱ درصد از مصرف گاز در گروه «کم مصرف»، ۳۶ درصد در گروه با «مصرف متوسط» و ۱۳ درصد در گروه «پرمصرف» قرار دارند.
- مصرف گاز طبیعی در ماه‌های سرد حدود ۳۸/۷ میلیارد مترمکعب و در ماه‌های گرم حدود ۱۲/۴ میلیارد مترمکعب و کل مصرف گاز طبیعی بخش خانگی ۱۳۹۷ سال حدود ۵۱/۲ میلیارد مترمکعب بوده است.

- کل درآمد حاصل از فروش گاز طبیعی سال ۱۳۹۷ در بخش خانگی بیش از ۷۳۵۷/۰۸ میلیارد تومان بوده است.
- متوسط قیمت فروش گاز طبیعی در ماه‌های گرم سال ۱۳۹۷ برابر با ۱۹۳۵ ریال و ماه‌های سرد سال ۱۲۷۵ ریال به ازای هر مترمکعب بوده و متوسط فروش گاز طبیعی کشور در کل سال ۱۳۹۷ برابر با ۱۴۳۶ ریال بوده است.

جمع‌بندی

وضعیت مصرف گاز طبیعی بخش خانگی در کانون توجه این پژوهش قرار گرفته است. کل مصرف گاز طبیعی کشور در سال ۱۳۹۷، حدود ۱۹۷/۹ میلیارد مترمکعب بوده که بالغ بر ۲۶ درصد از آن (معادل ۵۱/۲ میلیارد مترمکعب) سهم بخش خانگی بوده است، به طوری که مصرف آن در ماه‌های سرد حدود ۳۸/۷ میلیارد مترمکعب و در ماه‌های گرم حدود ۱۲/۴ میلیارد مترمکعب بوده است. در این گزارش براساس مفروضات ارائه شده، یارانه گاز طبیعی در بخش خانگی معادل ۴/۹۶ میلیارد دلار (۵۴/۶ هزار میلیارد تومان) با نرخ تسعیر دلار معادل ۱۱۰۰۰ تومان برآورد شده است.

مصرف گاز طبیعی بخش خانگی به پنج اقلیم تقسیم شده است که در آن اقلیم ۱ بیشترین میزان مصرف و اقلیم ۵ کمترین مصرف را طبق جدول تعرفه دارد. همچنین مصرف گاز طبیعی در ۱۲ پله تقسیم‌بندی شده است. پله‌های ۱ تا ۳، جزء گروه «کم‌مصرف»، پله‌های ۴ تا ۶، جزء گروه «مصرف متوسط» و پله‌های ۷ به بالا، جزء گروه «پرمصرف» است.

نرخ تعرفه گاز طبیعی در ماه‌های گرم سال (از ۱۵ فروردین‌ماه تا آخر مهرماه) دارای قیمت واحد بوده و دامنه مصرفی در هر پله در کلیه استان‌های کشور یکسان است. اما این وضعیت در ماه‌های سرد متفاوت است. به این قرار که ماه‌های سرد سال (از اول آبان‌ماه تا ۱۵ فروردین‌ماه)، علاوه بر اینکه قیمت مصرف گاز طبیعی در استان‌های مختلف براساس نوع اقلیم متغیر است، دامنه مصرفی آن نیز در شماره پله یکسان در اقلیم‌های مختلف متفاوت است.

قیمت متوسط فروش گاز طبیعی در ماه‌های سرد برابر با ۱۲۷۵ ریال و در ماه‌های گرم برابر ۱۹۳۵ ریال به ازای هر مترمکعب بوده است. در نهایت از کل مصرف گاز طبیعی در کلیه ماه‌های سال، حدود ۵۱ درصد در گروه «کم‌مصرف»، حدود ۳۶ درصد در گروه «مصرف متوسط» و حدود ۱۳ درصد در گروه «پرمصرف» قرار دارند.

در پایان ذکر چند نکته مرتبط با مصرف گاز طبیعی در بخش خانگی ضروری به نظر می‌رسد:

- در صورتی که مدیریت و کنترل صحیحی بر مصرف گاز طبیعی صورت نگیرد با رشد جمعیت و افزایش تعداد مشترکین در سال‌های آتی با چالش مواجه خواهیم شد. ضرورت بهره‌مندی کلیه مردم

کشور از انرژی بر همگان واضح است. اما نوع انرژی مورد استفاده بسته به نوع اقلیم استان باید با یکدیگر تفاوت داشته باشد. در استان‌های شمال غربی کشور، به دلیل زمستان‌های سرد، گازرسانی برای گرمایش امری اجتناب‌ناپذیر است. این در حالی است که در استان‌های جنوبی کشور که فصل سرد بسیار کوتاه‌مدت بوده و نیاز چندانی به وسایل گرمایشی جزء برای پخت و پز وجود ندارد، استفاده از انرژی‌های جایگزین مانند برق از نظر اقتصادی مقرون به صرفه است.

- تغییر قیمت گاز طبیعی در بخش خانگی منوط به توجه به این مطلب است که بیش از نیمی از مشترکین گاز «کم‌مصرف» بوده و بیش از ۸۷ درصد از مشترکین به نوعی زیر الگو مصرف می‌کنند.
- با توجه به اینکه بیش از ۸۷ درصد از مشترکین بخش خانگی زیر الگو گاز مصرف می‌کنند، تغییر الگوی مصرفی خود می‌تواند به عنوان ابزاری برای اصلاح قیمت گاز طبیعی در بخش خانگی باشد.
- اینکه تعرفه گاز بخش خانگی به‌ازای هر مترمکعب در تابستان به مراتب گران‌تر از زمستان است، می‌تواند در جهت این هدف باشد که توزیع هزینه پرداختی مشترکین در طول سال تغییر زیادی نکند؛ به عبارت دیگر هزینه پرداختی در زمستان خیلی افزایش نیابد.
- لزوم شکل‌گیری نهاد رگولاتوری در صنعت گاز کشور امری ضروری به نظر می‌رسد. تعرفه‌گذاری در گاز طبیعی بیشتر تابع سیاست‌های تکلیفی و دستوری است و با دید اقتصادی مورد ملاحظه قرار نمی‌گیرد به گونه‌ای که نوع قیمتگذاری گاز طبیعی در داخل با تعارض منافع زیادی همراه است.

منابع و مأخذ

۱. ترازنامه هیدروکربوری کشور در سال ۱۳۹۵.
۲. اطلاعات گردآوری شده از شرکت ملی گاز ایران.
۳. گزیده نتایج سرشماری عمومی نفوس و مسکن ۱۳۹۵، مرکز آمار ایران.

مرکز پژوهش‌ها
مجلس شورای اسلامی

شماره مسلسل: ۱۶۶۵۴

شناسنامه گزارش

عنوان گزارش: درباره یارانه انرژی در ایران ۳. تصویر مصرف گاز طبیعی در بخش خانگی

نام دفتر: مطالعات انرژی، صنعت و معدن (گروه انرژی)

تهیه و تدوین کنندگان: امیرسامان اقتصاد، مهدخت متین

اظهار نظر کنندگان: ایرج مهرآزما، میثم پیله‌فروش

ناظران علمی: حسین افشین، علی اصغر اژدری، فریدون اسعدی

ویراستار تخصصی: _____

ویراستار ادبی: _____

واژه‌های کلیدی:

۱. یارانه مصرف انرژی

۲. بخش خانگی

۳. گاز طبیعی

تاریخ انتشار: ۱۳۹۸/۷/۱۴

